

Nr 80

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till internationell hjälpverksamhet.*

(Lika lydande med motion nr 67 i Första kammaren)

Dagens världssituation karakteriseras av motsättningar av dels politisk-ideologisk art och dels materiell och ekonomisk art. Det kalla kriget karakteriseras av åtminstone till synes oförenliga ståndpunkter, vilket med hänsyn till den med s.k. fulländade vapen upprätthållna terrorbalansen måste inge farhågor för mänsklighetens framtid.

Genom sin alliansfria politik har vårt land markerat sin vilja att icke engagera sig i något av maktblocken. Självfallet innebär detta inte något slags medelväg i ideologiskt avseende. Den på nordisk frihetstradition och västerländsk rättsuppfattning byggda ideologiska uppfattningen äger vår orubbliga tilltro. Vår utrikespolitiska hållning får i det avseendet sägas vara ett medel att bevara vårt oberoende och vår rätt att forma vårt samhälle i enlighet med vår ideologiska uppfattning. Genom vår utrikespolitiska kurs har vi emellertid kommit att få en sådan ställning internationellt, som kan vara av särskild betydelse i fråga om den materiella motsättningen, d.v.s. den ekonomiska klyftan mellan utvecklingsländerna och de utvecklade industriländerna.

Den rådande skillnaden i de materiella levnadsvillkoren kan grovt illustreras av att en genomsnittsinkomst på 5 000—10 000 kronor per individ är den vanligaste i utvecklade industriländer, medan en genomsnittsinkomst på 200—500 kronor per individ är vanlig i utvecklingsländerna. Denna skillnad visar dessutom tendens att växa. En av orsakerna härtill är den explosiva tillväxten av världsbefolkningen. Det beräknas att jordens befolkning under perioden 1830—1930 ökades från omkring 1 miljard till omkring 2 miljarder. Befolkningsstillväxten är emellertid accelererande och har medfört, att jordens befolkning nu utgör omkring 3 miljarder. Med nu rådande tillväxtfrekvens beräknas världsbefolkningen bli fördubblad, d.v.s. uppnå 6 miljarder inom en 50-årsperiod. Då befolkningsökningen till huvudsaklig del är förlagd till länder med låg inkomstnivå, medför befolkningsökningen att inkomstskillnaderna ytterligare markeras. Härtill kommer att olikheten i inkomstnivå medför att möjligheterna till förbättrande och framtidsbyggande insatser står i omvänd proportion till behovet av grundläggande investeringar. Vid mitten av 1950-talet beräknades att 3 procent av Sveriges

bruttoinvesteringar (ungefär 1 procent av nationalinkomsten) skulle kunna höja bruttokapitalbildningen i det till folkmängden ungefär lika stora Grekland med inte mindre än 50 procent. Grekland är ändå ett land som i jämförelse med de egentliga utvecklingsländerna kommit mycket långt i förbättringen av sin materiella standard.

I de länder vilka ej har tillgång till tillräckliga eller ur näringsfysiologisk synpunkt tillfredsställande livsmedel, vilket beräknas gälla för närmare två tredjedelar av världsbefolkningen, ter det sig ytterligt svårt för att inte säga hopplost att för dagen avstå till vad som i framtiden kan ge bättre levnadsvillkor.

Här refererade omständigheter kan endast ge en antydning om omfattningen av den nöd som förekommer i stora delar av vår värld och får väntas förekomma allt framgent om inte kraftfulla åtgärder vidtages från de bättre lottade ländernas sida. Dessa omständigheter utgör självfallet också en källa till växande politisk och social oro, som i och för sig är oroande och som i terrorbalansens och det kalla krigets värld kan få allvarliga konsekvenser. Det kan förmärkas att de nya staterna, utvecklingsländer — tidigare kolonifolk — vanligen intar en avvaktande hållning i förhållande till maktblocken och söker bevara och stärka möjligheten att under sin fortsatta utveckling fritt och oberoende välja sin egen väg i fråga om samhällssystem. En sådan strävan är värd all respekt och måste erhålla stöd från svensk sida.

Vårt lands ställning i de internationella sammanhangen är sådan att vi, då det gäller att stödja utvecklingsländerna, har möjlighet att göra insatser, som är betydande i förhållande till vårt lands storlek. Ur utvecklingsländernas synpunkt är det angeläget att detta stöd får största möjliga omfattning och att det lämnas på ett sätt som inte medför politiska villkor eller bildningar utan att det i stället stärker dessa länders frihet och oberoende.

Det kan inte sägas att man från vare sig öst eller väst visat bristande intresse av bistånd till utvecklingsländerna. Med hänsyn till rådande politiska motsättningar och spänningar finns emellertid risken att med biståndet förknippas direkta eller underförstådda villkor, som utvecklingsländerna i och för sig inte vill antaga men som man tvingas acceptera på grund av sin trängda ekonomiska situation. Tendenser i den riktningen har förmärkts. Ur dessa synpunkter är det angeläget att industriländernas biståndsinsatser i största möjliga utsträckning ej sker bilateralt utan via Förenta Nationerna.

De biståndsinsatser som gjorts genom FN är betydande, men det är angeläget både att stödet volymmässigt ökas och att kostnaderna härför på ett rimligare sätt fördelas medlemsländerna emellan. En framkomlig väg härför synes vara att en viss andel av nationalinkomsten utgår såsom bistånd till utvecklingsländerna. En målsättning, som redan aktualiserats

inom Förenta Nationerna, är att ett bistånd motsvarande 1 procent av nationalinkomsten så snart som möjligt blir vedertaget och praktiskt förverkligat inom FN och dess medlemsländer. Vårt land bör på allt möjligt sätt verka härför i det internationella samarbetet inom Förenta Nationerna och i övrigt. I konsekvens härmed bör en plan upprättas för hur den samlade svenska biståndsinsatsen inom rimlig tid skall kunna höjas till nämnda nivå.

Svenska initiativ av nämnt slag måste emellertid komma till stånd inom en nära framtid. Det är därför en styrka om här förordade riktlinjer återspeglar sig redan i årets medelstilldelning.

De ökningar av det svenska biståndet som gjorts under senare år skall ingalunda förringas. Dock får det konstateras att den förordade ökningen för budgetåret 1961/62 i jämförelse med föregående budgetår, som utgör omkring 20 milj. kronor, dock ter sig låg i jämförelse med ökningen i den svenska nationalinkomsten. Enligt vår mening bör anslagen för ifrågasvarande ändamål, internationell hjälpverksamhet, uppräknas från i statsverkspropositionen upptagna 34,6 milj. kronor till 51 milj. kronor.

Vad som här anförts om det multilaterala biståndet innebär självfallet inte att det bilaterala svenska biståndet ifrågasättes. Det synes tvärtom också härvidlag finnas skäl för en ökning. Det svenska biståndet har inte förknippats med några politiska biavsikter, och samråd har f.ö. förekommit med vederbörande FN-organ om dess uppläggning. Det kanske främsta skälet för en ökning av det bilaterala biståndet från svensk sida utgöres av omständigheten att man inte alltid lyckats att uppnå politisk enighet i FN om hjälpens inriktning. Så är fallet i fråga om familjeplaneringen. Vårt land bör vara berett att bilateralt bistå länder som förklarar sig villiga att vidtaga åtgärder för barnbegränsning. En bilateral insats kan vidare vara motiverad i vissa fall, då våra speciella möjligheter och resurser gör en dylik hjälp till ett visst land särskilt lämplig. Givetvis har konkreta bilaterala projekt också sitt värde i samband med opinionsbildningen vid insamlingsaktioner. Det bör dock understrykas att liksom hittills vid planläggningen av de bilaterala biståndsinsatserna samråd med FN och lämplig samordning med de multilaterala insatserna bör eftersträvas.

Vid upprättandet av förutnämnda plan för en höjning av biståndsinsatserna upp till 1 procent av nationalinkomsten bör det sålunda beaktas, att det inom ramen för det samlade biståndet skall ges utrymme för såväl multilateral som viss bilateral verksamhet. I biståndsinsatsen bör innefattas både bidrag och långfristig, ej profitsökande kapitalhjälp och det oavsett om den sker statligt eller genom icke statliga aktioner.

Vid tillskapandet av de resurser som erfordras bör man i största möjliga utsträckning lita till frivilliga insatser, vilket givetvis inte får bortskymma nödvändigheten av ett kraftigt tillskott av allmänna medel. De frivilliga

insatserna är av värde ur bl.a. opinionsbildande synpunkt. Den metod som nu förordas vid Sverige Hjälpverksamheten innebär att staten garanterar ett lika stort belopp som insamlingen inbringar synes riktig och bör kunna tillämpas även i andra sammanhang.

Av särskilt intresse är den biståndsverksamhet, som bedrivs av den kristna missionen. Det kan nämnas att den yttre missionen redan år 1950 bedrev verksamhet huvudsakligen i utvecklingsländerna till en kostnad av 16,5 milj. kronor. År 1959 utgjorde motsvarande kostnad ca 21 milj. kronor.

Dessa medel är helt resultatet av insamlingsinsatser av de kristna samsamfundet och har använts främst till utbildning av missionärer och annan personal, till avlöning av missionärer, läkare, sjuksköterskor etc., till kostnader för inrättande av och verksamhet vid skolor, sjukhus m.m. Uppförande av kyrkolokaler bestrids numera icke med insamlingsmedel utan genom insatser från vederbörande land. Av det anförda torde framgå att den yttre missionens verksamhet består av biståndsinsatser av den art som här är i fråga. Verksamheten har ett allmänt humanitärt syfte men självfallet också ett evangeliskt.

Som tidigare nämnts bör icke biståndsinsatserna förknippas med vissa villkor eller förpliktelser, men omständigheten att missionens verksamhet har ett evangeliskt syfte synes inte böra utesluta att dess insatser bör motsvaras av motsvarande statliga insats. En del av missionsverksamheten torde vara av sådan art att varken ifrågavarande land, den svenska huvudmannen för verksamheten eller svenska staten torde anse det riktigt att statsstöd utgår. I fråga om en övervägande del av verksamheten torde detta icke vara fallet, och då bör hinder icke föreligga för en statlig motprestation. Formerna härför bör närmare prövas i samråd med företrädare för missionen.

I sammanhanget bör uppmärksammas att det inom missionen finns den största samlade erfarenheten av biståndsverksamhet i utvecklingsländerna, personal med praktisk erfarenhet av arbete i dessa länder och mångestades den bästa eller enda arbetsdugliga fältorganisationen. Missionens erfarenheter under en närmare hundraårig verksamhet bör kunna komma till nytta vid en utbyggnad av den svenska biståndsverksamheten.

Skulle medel för här berörda biståndsåtgärder genom missionen behövas för budgetåret 1961/62 bör förslag om tilläggsanslag framläggas. Den höjning av bidraget till internationell hjälpverksamhet som förordats bör sålunda fördelas på andra ändamål. Därvid får uppmärksammas att om medlen skall komma till bästa användning, torde inte anslagen till bilaterala biståndsåtgärder kunna höjas i någon mera betydande utsträckning, emedan medelsbehovet för planerade projekt till största delen täckes av departementschefens förslag och det av naturliga skäl tar avsevärd tid innan medelsförbrukning för ett helt nytt projekt kommer i fråga. Av bl.a. dessa

skäl är det angeläget att planeringsarbetet i största möjliga utsträckning intensifieras vad det gäller den svenska biståndsinsatsen till alla dess delar. Likaså är det angeläget att arbetet inom administrationsutredningen för biståndet till utvecklingsländerna slutföres snarast möjligt. Även departementschefens uttalande om att centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd bör rustas väl för att inte bli en flaskhals som inte snabbt nog släpper igenom förverkligandet av angelägna biståndsprojekt bör understrykas.

Trots att nu planerade bilaterala projekt, för vilka medel saknas, är av begränsad omfattning, bör en ökning utöver departementschefens förslag kunna ske med hänsyn till det av centralkommittén redovisade medelsbehovet. Vi förordar att det av departementschefen angivna beloppet uppräknas med 0,6 kronor. I fråga om medelstildelningen till centralkommittén bör också insamlingen Sverige Hjälper beaktas. I statsverkspropositionen föreslås att staten skall bidra med lika mycket som insamlingen ger, dock högst 3 milj. kronor för budgetåret 1960/61 och högst 6 milj. kronor sammanlagt. Enligt här förordade riktlinjer synes sådan maximering överflödigt och bör inte ifrågakomma.

Rädda barnen har som bekant bedrivit en omfattande insamlingsverksamhet för de spetälska. Denna hjälpaktion har fått ett starkt gensvar bland allmänheten. Med hänsyn dels till det mycket behjärtansvärda ändamålet och dels till de påtagliga medicinska resultat som numera kan vinnas i kampen mot denna sjukdom bör enligt vår mening statsmakterna ge denna hjälpaktion sitt ekonomiska stöd. Ett sådant tillvägagångssätt skulle också rimma med stödet till Sverige Hjälper-insamlingarna. Vi föreslår därför att 1 milj. kronor reserveras för anslag till Föreningen Rädda barnen för detta ändamål.

Den återstående delen av den höjning, som ovan förordats, 16,9 milj. kronor, bör gå till multilateral biståndsverksamhet. Det sagda innebär att det svenska bidraget till FN:s biståndsverksamhet fördubblas jämfört med föregående års anslag. Ökningen bör fördelas så att de olika delanslagen i stort sett fördubblas. Ett sådant tillvägagångssätt sammanfaller med det huvudsyfte som tidigare anförts. Ett enskilt land kan givetvis i fråga om bidrag till biståndsverksamheten inte undgå att beakta andra länders bidrag. Skall genom ett initiativ på det internationella planet regeln om 1 procent av nationalinkomsten som bistånd till utvecklingsländerna bli vedertagen, fordras emellertid att det land som framför förslag i den riktningen visar sig berett att öka sina bidrag väsentligt. Med hänsyn till den debatt som förts både internationellt och i andra enskilda länder, måste utsikterna bedömas goda för att en ökning av det svenska bidraget i sinom tid kommer att utlösa ökningarna från andra länder. Den här förordade anslagshöjningen bör sålunda ses som ett led i strävandet för att åstad-

komma en ökning över huvud taget av industriländernas bistånd till utvecklingsländerna.

Med hänvisning till ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av tredje huvudtiteln, *Bidrag till internationell hjälpverksamhet*, måtte besluta att

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1. att Sverige inom FN och eljest i det internationella samarbetet måtte verka för att regeln om att bistånd till utvecklingsländerna skall motsvara 1 procent av nationalinkomsten snarast möjligt blir allmänt vedertagen,

2. att en plan för den samlade svenska biståndsinsatsens höjning inom rimlig tid till 1 procent av nationalinkomsten måtte upprättas,

3. att frågan om statligt stöd till den svenska missionens biståndsinsatser i utvecklingsländerna skyndsamt måtte utredas, varvid frågan om anslag på tilläggsstat särskilt må prövas;

B. till *Bidrag till internationell hjälpverksamhet* för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 51 000 000 kronor att fördelas på sätt som i motionen anförts, samt

C. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 20 januari 1961

Gunnar Hedlund

N. G. Hansson
i Skegrie

Lars Eliasson

S. G. W. Wahlund